Год. II. София, 28 Май 1927 год. Брой 64

ИЗТОКЪ

СЕДМИЧНИКЪ ЗА ОБЩЕСТВЕНЪ ЖИВОТЪ И КУЛТУРА

Издава Теодоръ Милевъ.

СЪДЪРЖА

1) Позивъ отъ Съюза за Културна общественость. 2) Стихотворение, писма и мисли отъ Хр. Ботйовъ по случай 51-та годишнина отъ смъртьта му. 3) Разтление отъ д-ръ Ас. Златаровъ. 4) Ботйовъ, другитѣ и ние отъ П. Господиновъ. 5) Поклонъ отъ Вл. Русалиевъ. 6) Духътъ на Прометея отъ Ц. Минковъ. 7) Театрални задачи отъ П. Захариевъ — Чемера. 8) Между книгитѣ и списанията отъ Ив. Знахарь.

Абонаментъ: за година 100 лева; за 6 месеци 55 лева за странство: 150 и 80 лева. — за учащи се 80 и 40 лева | ЕДИНЪ БРОЙ 3 ЛЕВА | Редакция и администрация: булевардъ Мария Луиза, 53. София

Паметьта на Хр. Ботйовъ. — Зовъ за културна общественость

Хр. Ботйовъ.

БОРБА

Въ тжги, въ неволи, младость минува,
Кръвьта се ядно въ жили вълнува,
Погледътъ мраченъ, умътъ не види
Добро ли, зло ли насрѣща иде...
На душа лежатъ спомени тежки,
Злобна ги память често повтаря,
Въ гърди ни любовь, ни капка вѣра,
Нито надежда отъ сънь мъртвешки
Да можешъ свѣсенъ човѣкъ събуди!
Свѣснитѣ у насъ считатъ за луди,
Глупецътъ вредомъ всѣки почита:
„Богатъ е", казва, па го не пита
Колко е души изгорилъ живи,
Сироти колко той е ограбилъ
И предъ олтарьтъ Бога измамилъ
Съ молитви, съ клетви, съ думи лъжливи.
И на общественъ тоя мжчитель
И попъ, и черква съ вѣра слугуватъ;
Нему се кланя дивакъ учитель,
И съ вестникаринъ ведно мждруватъ,
Че страхъ отъ Бога било начало
На всѣка мждрость... Туй е казало
Стадо отъ вълци въвъ овчи кожи,
Камъкъ основенъ за да положи
На лжжи святи, а умъ човѣшки,
Да скове на вѣкъ въ окови тежки!
Соломонъ, тоя тиранъ развратенъ,
Отдавна въ рая нейде запратенъ
Съсъ свойтѣ притчи между светцитѣ,
Казалъ е глупость между глупцитѣ,
И нея свѣта до днесъ повтаря —
„Бой се отъ Бога, почитай царя!"

— — —

Свещенна глупость! Вѣкове цѣли
Разумъ и съвесть съ нея се борятъ!
Борци сж въ мжки, въ неволи мрѣли,
Но, кажи, — що сж могли да сторятъ?
Свѣтътъ привикналъ хумотъ да влачи,
Тиранство и зло и до днесъ тачи;
Тежка желѣзна ржка цѣлува,
Лъжливи уста слуша съсъ вѣра:
Мълчи, моли се, кога те биятъ,
Кожата да ти одере звѣра
И кръвьта да ти змии изпиятъ, —
На Бога само ти се надѣвай:
„Боже помилуй — грѣшенъ съмъ ази",
Думай, моли се и твърдо вѣрвай —
Богъ не наказва когото мрази...
Тъй върви свѣтътъ! Лъжа и робство
На тая пуста земя царува!
И като залогъ изъ родъ въ потомство
День и нощь — вѣчно тукъ преминува.
И въ това царство кърваво, грѣшно,
Царство на подлость, развратъ и сълзи,
Царство на скърби — зло безконечно! —
Кипи борбата и съ стжпки бързи
Върви къмъ своя свещенъ конецъ...
Ще викнемъ ние: „хлѣбъ или свинецъ!"

Д-ръ Ас. Златаровъ

РАЗТЛЕНИЕ

Живѣемъ въ пълна морална покруса! Наближава день, когато на народа се дава право да каже въ какви ржце иска да положи сждбата си и да даде знаме на тия, които ще посочи като свои избранници! И вмѣсто день на гражданско просвѣтление, на воля за здравъ общественъ тласъкъ, тжжнитѣ дни които живѣемъ, правятъ да се свива въ болка сърцето ни, като спомнимъ, че иде тоя часъ!

Защото никога безпжтицата, користнитѣ смѣтки, партизанската поквара, нечиститѣ ржце, престжпното кръвосмѣшателство и липсата на гражданска доблесть, не сж давали толко показъ, както въ тия предизборни дни!

Не сж ли страшни тия констатации, които четемъ въ единъ партиенъ листъ: „Като четете партийнитѣ възвания и платформи вие просто недоумѣвате: **политическиятъ главорезъ ви говори за миръ, разбойникътъ — за редъ законность и пестеливость, диктаторътъ — за демокрация, похитителътъ-насилникъ — за права и свободи, престжпникътъ — за защита на закона.** Никога не сж липсвали обещания, увѣрения и клетви и винаги народътъ е билъ излъганъ. Взиматъ му довѣрието въ името на мира, за да отварятъ война и да го хвърлятъ въ катастрофа; повличатъ го подъ знака на народовластието, за да ограничатъ правата и свободитѣ му и да унищожатъ малкото придобивки въ нашия политически животъ; побеждаватъ го въ името на спасението, за да се превърне страната въ воененъ лагеръ!"

Страшни сж тия думи, защото истината говори въ тѣхъ!

Настоящата изборна кампания дойде, за да ни увери, че сж окончателно фалирали партийнитѣ ни водачи, че и малкиятъ престижъ съ който сме ги окжтвали въ миналото е било наша слѣпота. Силнитѣ, честнитѣ, чиститѣ се познаватъ въ дни, когато арената на борбитѣ може да поиска жертва и да бжде дадена тя въ името на единъ нравственъ идеалъ. Такива личности не виждаме презъ тия дни. Циничната максима, че политиката нѣма работа съ морала — е опасното вѣрую, което съсипа нашия партиенъ и общественъ животъ!

Погледнете партийнитѣ вестници, спрете се предъ предизборнитѣ позиви: не изтръпвате ли отъ ужасъ? Колко каль, колко лъжи, колко нечисти смѣтки и алчни попълзновения се разнася отъ тѣхъ! Отрова и умрази разнасятъ тѣ и убиватъ здравитѣ семена въ народната душа! Кому да вѣрва тоя народъ: на демагогътъ или на циникътъ? Толко много го лъгаха и така безчестно си играха съ него, че той стои стжписанъ и въ безпжтица. Найдобра почва е това за социално разтление, въ което само отровнитѣ плевели могатъ да поникнатъ.

Мислящитѣ, незамърсенитѣ, обичащитѣ безъ личенъ разчетъ народа, колкото и малко да сж, виждатъ ясно на кжде води тая партизанска оргия. И се събужда у тѣхъ починътъ за дѣло. Защото, не сж ли виновни тѣ именно, за дето стигнахме до това печално разтление? Тѣ стояха настрана, въ размисъль само, отъ нашия дѣенъ общественъ животъ: не искаха да мърсятъ сърцата си отъ досѣга съ партизанското блато. Затова пъкъ кормилото на обществения ни животъ заведе кораба въ тиня...

Узрѣва идеята:

Демокрация безъ култура е невъзможна!

Партийнитѣ програми сж нищо: всичко сж средствата, чрезъ които тѣ се прокарватъ!

Въ името на тия начала се основава **Съюзъ за културна общественость**, който ще иска да даде наново съдържание въ обездушенитѣ у насъ лозунги за демокрация, социална правда, икономическа свобода. Безъ да се затжва въ долнята партизанска борба, която омрачи обществения небосклонъ на България.

Съюзъ на честнитѣ и просвѣтени усилия трѣбва, за да се почне здравото зидане въ обезвѣрената и разнебитена народна душа.

Не стане ли това — ние сме загубени! И тогава двѣтѣ дати: хилядницата на нашата народна свѣсть и петдесетницата на освобождението ни ще бждатъ два полюса: последната — тоя на гибельта.

Не всичко е проиграно: въ народа ни има още много непохабена мощь на която трѣбва да се даде форма — трѣбва да се циментиратъ и споятъ душитѣ въ съзнание и дългъ и тогава иде нашето възраждане.

Ще ли се откажатъ отъ работа за тая велика цель тия, които виждатъ ясно и мислятъ честно?

Ботйовъ, другитѣ и ние

Една следъ друга се изнизватъ годинитѣ. Поколѣния следъ поколѣния отхождатъ. А внушителния образъ на алтънкалоферецътъ сѐ по-властно покорява душитѣ. Нѣщо магическо има въ поетическата му мощь. Ослѣпително красивъ е жизнения му подвигъ. . . .

Името на най великия българинъ, който нѣкога е раждала нашата земя, съ течение на времето става сладостна напитка, легенда, митъ.

А наедно съ това — могжщъ и огроменъ — сѐ повече израства и образътъ му. Като че той е Хемусътъ въ литературата ни. И въ политико-обществения ни животъ неговото влияние разпростира безсмъртната си сѣнка. . -

Никой български критикъ не е дръзналъ да го похули до сега. Може би, защото властьта и обаянието му сж всепобеждаваща стихия?

Явиха се наистина преди година два неодобрителни отзиви за поетическото и художествено дѣло на поета (Ив. Вазовъ и Пенчо Славейковъ). Но днесъ никой не иска да си ги спомня.

Защо?

Българътъ не е чуждъ на слабостьта да противоречи и критикува отъ любовь къмъ изкуството. Предъ свѣтлата память на Ботйова, обаче, всички изглеждаме като омагьосани — всички единодушно (би трѣбвало да се каже — съ трогателно единодушие!) признаваме грамадното значение и още по-грамадното влияние на поета, човѣка, гражданина и революционера-борецъ.

Спорътъ е: кому принадлежи Ботйовъ? Жестока участь! Всѣко политическо течение иска да го обсеби. Всички искатъ да го наричатъ свой, роденъ, близъкъ. Наистина, колко много красота има въ това надпрепускане! . .

За него спорятъ, — пише проф. д-ръ Ас. Златаровъ, — дори и внуцитѣ на тѣзи, които той жигоса съ сарказмъ и съ презрение.

Но бѣше нѣкога време, и той бѣ въ немилость. Памятьта му — поругана, окалена. Потомцитѣ на „народнитѣ изедници" — чорбаджиитѣ — не скриваха тогава умразата си къмъ поета, който съ болка и съ ядъ написа анатеми противъ „днешното царство, кърваво, грѣшно."

Нѣкои — въ класовото си заслѣпение — не само че похулиха името и дѣлата му, но имаха даже куража да го нарекатъ: „касоразбивачъ," „рошоглавецъ", „хулитель на светата религия."

Съ това, обаче, ореолътъ на поета-революционеръ не загуби нищо отъ своето обаяние и красота . . .

Да! Нѣкога за Ботйова, — свидетелствува Ив. Ст. Андрейчинъ, — изключваха отъ училище, даваха подъ сждъ, затваряха, преследваха.

Нѣкога. . .

Но тази „тактика" не успѣ. И довчерашнитѣ врагове и хулители на поетаи бунтовника, започнаха да славословятъ живота и поезията му. Така Ботйовъ и за тѣхъ стана великъ българинъ и още по великъ български поетъ — пръвъ между първитѣ — само че . . . великъ патриотъ, великъ националистъ: „Гергьовденъ", „Борба", „Моята молитва," „Въ механата" — бидоха признати за неподражаеми . . . патриотични и народни поеми (Ив. Ст. Андрейчинъ).

Децата и внуцитѣ на нѣкогашнитѣ чорбаджии, нѣмайки смѣлостьта на бащитѣ си — ето години подъ редъ! — до припадъкъ превъзнасятъ бореца, поета и човѣка: — първия социалистически предтеча, който въ душата си винаги сж мразили.

Смѣтката е направена добре: планината нѣма да дойде при насъ, защо ние да не отидемъ при нея! . . .

Сжщо, както презъ годинитѣ, когато християнството се провъзгласи за държавна религия, за да се обезвреди.

Но историята ни учи: идеитѣ и когато сж извратени сѐ още не сж мъртви. Змията, която нѣма зжби не може да поразява. Но това не значи, че тя е умрѣла. Никога не изчезватъ идеитѣ. Защото сж рожба на всепобеждаващия и вѣчно бунтуващия се човѣшки духъ. Неговото пристанище е безкрая, стихията — скиталчеството, неудовлетвореностьта, купнежътъ и никога неугасващиятъ бунтъ. . .

И днесъ гаврата съ Ботйовъ продължава: най-много го хвалятъ онѣзи, които никога не сж чувствали подвигътъ и мисъльта му, за които заветътъ и идеалитѣ му сж измислици, глупости, шарлатания . .

Братътъ на онеправданитѣ и огорченитѣ, казва проф. д-ръ Ас. Златаровъ, — не може да дѣли трапезата на сититѣ и самодоволнитѣ.

Защо?

Отговорътъ е само единъ: Хр. Ботйовъ принадлежи на тѣзи, които се борятъ за новъ порядъкъ въ историята: неговиятъ духъ е духътъ на недоволното Днесъ, което твори красивото Утре (проф. д-ръ Ас. Златаровъ).

Тази е истината.

Затова славата и обаянието на тозй, дето падна на „Волътъ" ще пребждва презъ годинитѣ. Възторгътъ отъ жизнениятъ му подвигъ сжщо. И очарованието отъ пѣснитѣ му.

Казано е:

Тозъ, който падне
въ бой за свобода,
той не умира . . .

П. Господиновъ

Думата благотворителность е унизителна за човѣшкото достойнство, защото тя предполага, че сжществуватъ на свѣта такива създания, които сж направени по образу подобию божаго, но които сж създадени да страдатъ отъ гладъ и мизерия.

Никжде благотворителностьта не е принесла полза.

Хр. Ботйовъ.

ПОЗИВЪ

отъ Съюза за Културна Общественость

Група просвѣтени граждани сж основали *Съюзъ за Културна Общественость* и ни пращатъ за печатане следния позивъ по случай изборитѣ:

Къмъ мислящитѣ и честни българи.

Петь вѣка робство не убиха българския народъ. Шепа българи презъ тоя мракъ откърмиха великия български духъ и залѣха съ свѣтлина цѣла епоха.

Уви, само петдесеть години свобода стигнаха да разпилѣятъ много отъ духовнитѣ съкровища и благороднитѣ пориви на това свѣтло минало!

Нѣкога насилието на робството създаде свободни хора, готови за подвигъ и жертва.

Днесъ стремежа за користь опустоши дългътъ и изпразни полето на честьта.

Една животинска стръвь за богатство подкопава духовнитѣ основи и материалната сигурность на държава и народъ.

Кариеристична и амбициозна интелигенция, здавила се въ взаимна борба за власть е повалила цѣлъ народъ.

Народнитѣ му избраници станаха опаснитѣ му врагове и разпиляватъ оскъднитѣ му срѣдства.

Законитѣ се подкопаватъ отъ престжпнитѣ имъ влияния, като разрушаватъ служебния дългъ и развращаватъ съвестнитѣ служители.

Жадуваниятъ отъ народа миръ се конспирира отъ безчестнитѣ смѣтки.

Остървена алчность подигна цѣли армии отъ съперници, които успоряватъ своитѣ права за кожата на народа.

Днесъ тѣ се изправятъ предъ него като спасители.

Народното съзнание е затъмнено и лъжата е сплела неговата душа, която се блъска между двата брѣга на измамата и насилието.

Лицемѣрието поема клетва предъ България. Но за коя България се кълнатъ? — За гешефтарска, измамна и насилническа ли?

България трѣбва да бжде тази, която Българския народъ иска.

Каква е тя?

На 29 май той е призованъ да каже.

Но кой ще освободи и просвѣтли неговата съвесть за това?

Той трѣбва да избира, но между кои, когато измамници и честни, насилници и жертви, обезчестени и обезчестители, погромщици и спасители, бандити и обвинители, предатели и държавници кръстосаха ржце, за да уредятъ смѣткитѣ на политическата си кариера?

Народната вѣра, единствената упора и гаранция на бждещето, е разклатена и волята на народа нахлува въ праздни пространства открити въ разтърсената му душа

Не се ли чувствува, че се върши предателство предъ народната сждба? Отъ години тя се движи подъ знака на катастрофитѣ, разрушенията и бунта и страшни призраци кръстосватъ пжтя й.

Бждещето иде къмъ насъ съ тежка присжда и нейното клеймо ще бжде страшно.

Ще стоимъ ли още като престжпници предъ него?

Единъ отчаянъ апелъ на измжчената българска съвесть се издига: спрете позорната игра!

Ония, които го чуватъ, познаватъ враговетѣ на народа.

Честни синове на България,

Нима възродителитѣ на миналото сж обезнаследени?

Нима свѣтлитѣ страници на историята ни сж сключени за винаги?

Колкото и малко да сте, цѣлъ народъ гледа на васъ. Великата сждба никога не е броила, а е теглила хората.

Кръстосайте и вие ржцетѣ си и поемете своя дългъ!

Народа не иска вашата кръвь, а истината. Тя е побеждавала тъмнината на вѣковетѣ и е разрушавала империитѣ на насилието.

Не оставайте народа да падне отъ заблуда. Позорно е за народитѣ да бждатъ спасявани!

Въ днитѣ, които текатъ вие сте длъжни да се спрете, замислите и озарени отъ просвѣтленията на собствената ви съвесть да минете на страната на народа!

Вашето честно сърдце ще ви подскаже истината. Кажете му я! Възелътъ на сждбата виси въ ржцетѣ, които ще изпъкнатъ въ тоя день. Направете щото тѣ да бждатъ по чисти. Нека народа постави телената мрежа на своята съвесть предъ всички, които сж го измамвали, погромвали и ограбвали презъ кждето и да се промъкватъ и сложи надъ имената имъ въ избраната си бюлетина черната линия на своето презрение, тогасъ ще доде редъ на по-честнитѣ. — Зачертайте ги, закона ви дава право!

Но когато народа на 29 май свърши своята работа, за васъ, синове на мисъльта и честна България, тя трѣбва да започне съ трайното дѣло за изграждането на една нова културна общественость.

Заявете готовностьта си да минете въ Кадъра й, който трѣбва да изтръгне новитѣ неразвенчаеми културни побѣди за ново възраждание на окована България.

Отъ Съюза.

Мжжътъ и жената

Прентисъ Мюлфордъ.

Женската душа има способностьта да чувствува по фино нѣщата отъ духовния миръ. Мжжкиятъ духъ пъкъ преди всичко има силата, да се разпорежда въ свѣта на материалното.

Въ истинския бракъ мжжътъ признава тази дарба на жената, той й се подчинява и е щастливъ, когато може да разчита на нея.

Женската душа има способностьта да прозира въ невидимия свѣтъ. Обикновено тази женска способность, която впрочемъ познаваме твърде несъвършено, наричаме „интюиция". И ние говоримъ за нея като за една мждрость, или едно просвѣтление, което, идещо отвжтре, забелѣзва нѣща извънъ сетивния свѣтъ. Ала тази м ж д р о с т ь, и това з н а н и е иде в с ж щ н о с т ь отъ вънъ. Женската душа броди навънъ. Тя прехвърква разстояние; материалната гжстота за нея не е пречка, тя усеща нѣкое събитие чрезъ средста и сили, които не можемъ да обяснимъ. Тя чувствува дѣлата, подтицитѣ или сжщината на единъ чозѣкъ, предчувствува доброто или лошото, що може да дойде и пренася тѣзи предчувствия въ яснотата на сетивния свѣтъ.

Тази сила на жената, да се нирва въ невидимото или духовно царство на живота, е една толкова реална и действуваща сила, колкото и онази, която вдига тяжести отъ земята.

Всѣка жена, която се моли въ самотни часове за подобрението на човѣшкитѣ взаимоотношения, която напр. оплаква безумието на войната и дълбоко жажда по благородни и добри състояния, всѣка жена, която желае, щото бурния и твърдоглавъ нравъ на мжжа да бжде напжтванъ отъ по нежни импулси, по тоя начинъ праща оная невидима сила, чиито резултати зрѣятъ въ тишина.

Ако симпатията и всичко онова, що наричаме женственость бжде извлечено напр. отъ единъ голѣмъ градъ, тогава въ скоро време града ще западне. Защото въ такъвъ случай на мжжетѣ ще липсва една духовна сила, която ги крепи и заздравява. Зрѣлиятъ мжжъ се нуждае отъ тази сила тъй много, както нѣкога, когато като дете се е нуждаелъ отъ подържка и наглѣдване.

Гледането на детето бѣ физически знакъ на майчината обичь, и колкото по-голѣма е била тази обичь, толкова по-силно е станало детето. Защото любовьта, истинската любовь, любовьта въ най-висшия си смисълъ означава животъ и сила, която дарява съ много повече здраве и мощь, отколкото хлѣба и месото.

Въ наши дни много съпрузи и съпруги живѣятъ въ отдѣлени единъ отъ другъ свѣтове. Мжжътъ живѣе само за своята търговия, за своето изкуство, Той донася и свѣта на своя занаятъ у дома: било търговията, медицината, науката или изкуството. Той сѣда на масата и се храни, ала все още се занимава съ занаята си. Разговаря на масата съ тебе, неговата жена, изглежда твърде доволенъ — и, между това, пише бързото писмо до своя търговски приятель въ Калкута.

Де е твоя мжжъ въ такива минути? Въ стаята ли е, дето се намира тѣлото му? Не! Когато твоя мжжъ, цѣлъ погълнатъ отъ писмото, мисли за своя приятель въ Калкута, повече отъ мжжа ти е въ Калкута, отколкото при тебъ.

Отъ стари времена мжжътъ мисли, че той, като човѣкъ съ по силнитѣ мускули, е приспособенъ за много дѣятелности повече отъ жената. Но добрия мжжъ не знаеше, че безъ близостьта на женския елементъ би му липсвала неговата мускулна сила и че колкото по единодушни стават симпатиитѣ и взаимнитѣ интереси между него и жена му, толкова повече расте неговата духовна и физическа мощь.

Безъ близостьта на женската духовность мжжетѣ се изтощаватъ много скоро физически.

Самотниятъ миръ на женитѣ е сжщо така нездравъ и неестественъ, както самотниятъ свѣтъ на мжжетѣ.

*

Размѣната и съединението на мжжката и женската духовность е абсолютна необходимость за физическа сила и духовно здраве. Ако този законъ се разберѣше по-добре и прилагаше на практика: мжжътъ и жената щѣха да си създалатъ въ брака една по-висша и здрава атмосфера за животъ.

*

Много съпружески двойки, които не сж намѣрили въ брака щастието, що сж очаквали или що сж изпитвали презъ годеническия периодъ, могатъ отново взаимно да предприематъ изграждането на своя рай, само ако б и х а ж е л а л и да се решатъ да почнатъ отъ тамъ, дето нѣкога е пресѣкнало щастието имъ! Съ подновяването на всички онѣзи малки нежности и любезности, които сж били присжщи на онова щастливо време; съ похвалното желание чрезъ грижи взаимно да се понравятъ; съ въздържането на каприза при отнасянето имъ единъ къмъ другъ; съ изоставянето на докачителни и саркастични думи. (Колкото уважение губишъ — толкозъ презрение си навличашъ.)

Мжжътъ и жената би трѣбвало да почнатъ така: дали това, що прави единия се нрави на другия; да се започне съ занятия, които нѣкога сж радвали и двамата, тъй щото еднакво нужното за мжжа и жената вливане на жизнена и духовна сила, да укрепи духа, душата и тѣлото на двамата и тъй да поставятъ основитѣ за щастието въ брака.

Духътъ на Прометея

Върху литературата на днешния день лежи печатътъ на безличието.

Шумътъ около автори и произведения не измѣня положението. Българската книга повече отъ всѣкога е тъй чужда на живота, на времето и на поезията, както никога не е бивало.

И затова Ботевата годишнина минава като официална дата, а не като живо събитие, което вълнува цѣлата действителность.

Ботевата годишнина — смъртьта на поета и бореца за свободата! — е днесъ мъртва дата за насъ.

Ботевското, това е духътъ на Прометея въ България.

Това е бунтътъ противъ житейската пошлость и кървавата социална неправда. Това е отрицанието на вкостенѣлата традиция и противъ безличието въ културата. Това е алчностьта за истината, възтанието противъ вѣковната лжжа и невежество на Зевсовци.

Затова поезията и подвигътъ на Ботева горятъ съ яркото очарование на безсмъртната красота.

Затова тѣ вълнуватъ, увличатъ, хипнотизиратъ.

— — — — — — — — — — — —

А ние днесъ сме тъй примирени съ всичката каль и нелепость на живота.

Превърнали сме се въ герои на пошлостьта и безличието.

Животътъ ни е отрицание на Ботева.

Литературата ни днесъ е отрицание на ботевата поезия.

Книжна, пресилена, дребна, пошла, и, главно безлична.

А изкуството е бунтъ.

Поезията е бунтъ за свобода. Човѣчность и култура!

Угасналъ е огънътъ на Прометея у насъ.

Олошлени сж дѣлото и творчеството на Ботева.

— — — — — — — — — — — —

Безсилни ли сж идеитѣ или нѣмаме вече поети?

Не гърми като безпощаденъ камшикъ гнѣвната пѣсенъ на Ботева.

Не пронизва душитѣ ни отъ срамъ хуморътъ на Алеко.

Не звучатъ вече желѣзнитѣ струни на Михайловски.

Не ни огорчава кроткатa елегия на Вазова.

Не се разнася надъ главитѣ ни изобличението на Пенчо Славейкова.

Тѣ ни откриваха истината, смѣло, ярко, неумолимо.

Тѣ ни зовѣха на бунтъ противъ пошлостьта и безобразията на живота.

Учеха ни да бждемъ смѣли борци за правда, будни граждани, истински синове на народа.

Сякашъ за винаги отзвуча дивното имъ слово, подгонено отъ бѣса на безличието и примирението.

— — — — — — — — — — — —

Млади и стари български писатели!

Запалете отново факела на Прометея надъ българската земя!

Вижте: черни облаци на невежество и нравствена тжпость виснатъ надъ нея.

Тъмно е въ обезличенитѣ души.

Немощна, жалка е българската мисъль

Безплоденъ е българскиятъ духъ.

Окрасете ги съ своитѣ творчески мечти! Извисете ги до върховетѣ на ония Прометеевци, които днесъ сж почти забрани у насъ!

Ибсенъ бѣше нѣкога кумиръ на интелигенцията.

Ибсенъ — борецътъ, сатирикътъ, великиятъ будителъ.

И само той ли?

Днесъ ние сме забравили своитѣ недавнашни празници на бедната българска култура.

Не четемъ нито свои, нито чужди.

Не мислимъ. Не горимъ. Не страдаме.

И Ботевъ днесъ ни е тъй чуждъ и непонятенъ, че ние съ право можемъ да се запитаме не вече, чий е той, а *кой е Ботевъ?*

Ботевъ е отрицание на онова, което сме ние днесъ.

Ботевъ е живиятъ духъ на Прометея.

А ние сме забравили и единия и другия.

Цвѣтанъ Минковъ

Само разумниятъ и братски съюзъ между народитѣ е въ състояние да унищожи теглилата, сиромашията и паразита на човѣшкия родъ. И само тоя съюзъ е въ състояние да въдвори наистина свобода, братство, равенство и щастие на земното кълбо. *Хр. Ботйовъ.*

ПОКЛОНЪ

Родино моя, родино,
Ранена моя гърлице,
При три морета плакала
И пѣла Шуми Марица,
Шуми Марица кървава...
Ти моя свято родино, —
Земя отъ бури люляна,
Земя отъ сълзи заляна —
Не си ли била велика?
Не е ли Дунавъ разбунилъ
Да тръгне оня бунтовникъ
Дето съсъ свойта дружина
За тебе, майко, загина?...
Родино моя, родино
Ранена моя гърлице —
Шуми Марица кървава
И стене клета вдовица...

И пакъ една едра звезда ще заблѣсти по небето ни.

Отъ българския Витлеемъ ще тръгне тя.

Съ протегнати ржце ще премине надъ Балкана.

И тревожна ще спре надъ Милинъ Камъкъ.

Тамъ дето заплака най-великия синъ на земята ни.

И отъ дето тръгна да падне средъ глогинитѣ на „Волътъ".

Оставилъ майка си.
Оставилъ детето си.
И жена си.
За свободата.
За народа.
И за любовьта.
Свѣтй ни хубава звезда,
Отъ тъмното небе огрѣй
земята ни обляна съ братски кърви.

Зарадвай хилядитѣ вдовици, гладнитѣ сираци и легионитѣ на оскърбенитѣ и на отритнатитѣ.

Ти си наша
Ний сме твои.

И ето: ние беднитѣ и тжжнитѣ и петдесеть и първия ти изгрѣвъ благославяме.

Тръпнемъ.
Сърцата ни биятъ.
Душитѣ ни горятъ.
И струваме нашия поклонъ.
Поклонъ на тебе!

Вл. Русалиевъ

Две писма на Хр. Ботйовъ

До Киро Тулешковъ, съ дата м. февруари 1876 г. — Букурещъ

... Достигнахъ до такова жалко положение, което не мога да опиша. Живѣя съвършено бедно. Дрипитѣ, които имахъ, се съдраха, и менъ ме е срамъ да излизамъ деня на улицитѣ.

Живѣя на самия край въ Букурещъ, въ една вѣтърничава мелница, заедно съ моя съотечественикъ Василъ Левски — Дяконътъ.

За препитанието ни не питай, защото едвамъ на два-три деня по веднъжъ намираме хлѣбъ да си уталожимъ гладътъ...

Тия дни мисля да държа сказка въ читалището „Братска любовь," но какъ ще се явя предъ слушателитѣ си не зная! Въпреки това критическо положение, азъ пакъ не губя дързостьта си и не измѣнямъ честното си слово...

Приятельтъ ми Левски, съ когото живѣемъ е нечутъ характеръ — когато се намираме въ най-критическо положение, той и тогава си е така веселъ, както и когато сме въ най-добро.

Студъ — дърво и камъкъ се пука — гладни отъ два-три деня, а той пѣе и все е веселъ... Вечерь, дордето ще легнемъ, пѣе; сутринь, щомъ си отвори очитѣ, пакъ пѣе.

Колкото и да се намирашъ въ отчаяность той — може да те развесели и да те накара да забравишъ всичкитѣ си тжги и страдания.

Приятно е човѣку да живѣе съ подобни личности!...

До Иванъ Т. Драговъ, съ дата 1874 — писано отъ Букурещъ

Питашъ ме решилъ ли съмъ да взема издаването на в-къ „Независимость" или се боя.

Какво да ти пиша?

Боя се, байновата, защото е неприятно нѣщо да спи човѣкъ по воденицитѣ и да мисли, че това прави за отечеството си. А азъ съмъ изпитвалъ тази неприятность едно време, когато се бѣхъ полъгалъ по обещанията на знаменития патриотъ (който сега ще се потурчи) Войникова.

Но ти ще кажешъ; въ такива случаи човѣкъ не трѣбва нищо да жалѣй. Добре. Може ли нѣкой да ме обвини въ користолюбие? Нека кажа още, че съмъ презрѣлъ даже и това, съ което бихъ можалъ да бжда много по-полезенъ на отечеството си. Самоволната сиромашия уби и таланта ми, и живота ми, и родителитѣ ми.

А каква полза принесохъ азъ на отечеството си? Никаква.

Наистина, най голѣмата добродетель въ свѣта е любовьта къмъ отечеството. Но какво да правишъ, когато сж малцина ония хора, които биха могли да разберат, че тя е основана на друга — на любовьта къмъ ближния?

У насъ е така: останешъ ли безъ парче хлѣбъ — ти си слуга. А станешъ ли слуга — ти си вече робъ. И на тебъ не се дава да работишъ нищо човѣшко, нищо самостоятелно. Ти трѣбва даже да не знаешъ нищо...

Това съмъ азъ изпитвалъ. И за туй се боя да оставя училището и да се заема съ вестникътъ. Но между думитѣ „боя се и неща" има голѣма разлика. За това пиши ми и посъветвай ме какво да правя.

При менъ сж и двамата ми братя, за които нѣма кой да се погрижи, освенъ азъ.

Каравелову не пиши, че съмъ ти се оплакалъ отъ сждбата си — той не може да ми помогне, защото и той е като мене.

До пжти повече.

Прощавай!

Хр. Ботйовъ за себе си

Всичкитѣ сиромаси работници отъ каквато и да сж народность, дето и да живѣятъ сж братя по между си — братя по страдание и по мащеха сждба.

Потжпкани и поробени отъ правителствата и богатитѣ, работницитѣ, ако и да се трудятъ до изнемощаване, пакъ нѣма що да ядатъ, пакъ живѣятъ по-зле и отъ скотоветѣ.

Но тия тѣхни страдания, тия неправди къмъ тѣхъ отъ страна на „помазанитѣ" и капиталиститѣ сж накарали работницитѣ да се споразумеятъ, да се съединятъ, за да видятъ отъ кжде произлиза злото и какъ ще могатъ да се избавятъ отъ него.

Подъ влиянието на сжщитѣ причини се е зародилъ и се развива така наречения Интернационалъ, цельта на който е да съедини всичкитѣ онеправдани работници въ едно разумно и съзнателно цѣло, за да могатъ съ общи усилия да се отърватъ отъ своитѣ изедчици и мжчители — царе и капиталисти — и да си добиятъ неотемлимитѣ права на всѣки човѣкъ: да живѣе свободно и да се храни отъ собствения си трудъ, безъ да бжде принуденъ да храни разни паразити, които сж си присвоили правото да бждатъ господари, а като такива да живѣятъ на готово, безъ да работятъ.

*

Християнството има своитѣ мжченици дорде нарече роба „синъ божи, синъ человѣчески". Има ги и революцията, за да направи скитника гражданинъ. Има ги и ще ги има и социализма, който иска да направи човѣка повече отъ синъ божи и гражданина — не идеалъ, а сжщъ човѣкъ.

*

Колко кърви, потъ и сълзи сж се пролѣли, за да стане монархията на република, републиката на община! Нѣма предѣлъ умътъ човѣшки. Недоволни сж народитѣ отъ настоящето си; вчера искаха едно, днесъ търсятъ друго; туй що добиха днесъ съ потъ и съ кърви, утре пакъ потъ и кърви проливатъ, за да го махнатъ; и отвредомъ човѣкътъ е хвърленъ въ борба — въ борба за свобода и за истина.

*

О, цивилизовани европейски вълци! И на васъ ще да заплати човѣчеството, когато и да е и дето и да е. Да! Ще ви заплати, когато настане страшниятъ и правосжденъ день на народитѣ надъ всички паразити, изедници и мжчители по всички краища на свѣта.

Азъ вѣрвамъ въ това и казвамъ:

— Аминъ!

Хр. Ботйовъ.

Какъ се създава една пиеса?

(Признания отъ Шоу, Кайзеръ, Бернаръ)

Тристанъ Бернаръ.

Той отговаря съ чисто галски хуморъ. „Какъ работя? Та азъ не работя! Щомъ се видя принуденъ за това — на, живота изисква отъ насъ понѣкога подобно нѣщо — тогава се прествувамъ, каточели ще работя, ала не върша никаква сериозна работа. Прочее, цѣлъ свѣтъ знае, че азъ съмъ голѣмъ мързеливецъ.

Тукъ вие ми подхвърляте многото пиеси, що съмъ написалъ. Трѣбва да призная, че не винаги азъ съмъ отговорния авторъ на съчиненията, които се явяватъ подъ мое име. Въ свѣта има и илегитимни драми, сжщо тъй, както има и бастарди, чиито предполагаемъ баща не може така лесно да се намѣри. Отдавна съмъ престаналъ да изследвамъ, кое въ моитѣ пиеси е отъ менъ и кое отъ други. Тъкмо защото съмъ мързеливъ, приемамъ на драго сърце всѣко сътрудничество.

Методата на моята работа? Човѣкъ трѣбва да разбира да си служи съ сътрудници. Това научихъ отъ съвместната работа съ Куртеленъ. Той ми даде романъ — азъ направихъ пиеса отъ него. Щомъ нѣкой вестникъ поржчаше новъ романъ при него, той взимаше тогава моята пиеса и отново я прекрояваше въ романъ, който, за голѣмо очудване, съвсемъ не приличаше на първия..."

Когато Бернаръ работи надъ нова пиеса (тъй ни увѣрява) той си избира една интелигентна и образована стенографка, но която *стенографира зле*. Щомъ не може да следва диктовката, тя оставя цели пасажи неписани. Празднотитѣ попълва сетне при преписа изъ своята собствена фантазия и както намѣри за добре. „По тоя начинъ, азъ си осигурявамъ една неоценима сътруднича..."

Георгъ Кайзеръ

станалъ драматически писатель отъ чисто человѣколюбие, отъ състрадание къмъ униженитѣ и оскърбенитѣ.

„Моитѣ пиеси," казва той, „иматъ коренитѣ си въ насжщната ми нужда да защищавамъ тѣзи, които живѣятъ въ сѣнка. Въ основата на всичко, което съмъ писалъ досега лежи чувството за справедливость. Това е единственото извинение, че противъ волята си станахъ писатель. Защото не е *истинска работа* това за единъ здравъ мжжъ като менъ, да пише по една две пиеси въ годината. Азъ попаднахъ обаче, подъ непобедимата наложителность да пиша за хора, които сждбата е третирала несправедливо.

Отгде взимамъ идеитѣ си? Не минава день безъ да имамъ такива. Една отъ най-успѣшнитѣ ми пиеси: „Отъ сутринь до среднощь" напр. ми хрумна съвсемъ случайно. Искахъ да замина за Италия и отидохъ въ банката, за да осребря кредитното си писмо. Единъ старъ, очевидно съвсемъ беденъ касиеръ се зае съ уреждането му. И докато седѣхъ тъй и чакахъ, внезапно ме връхлетѣ мисъльта, че този человѣкъ собствено е дуракъ. Защо не обсеби готовото кредитно писмо и самъ не замине за Италия? Азъ по-голѣмо ли право имамъ отъ него, да се наслаждавамъ отъ живота? Веднага следъ пристигането ми въ Римъ написахъ тази пиеса."

Кжщата на писателя е много скромна. Специаленъ кабинетъ не сжществува, едва може да се намѣри и истинско писалище.

„Кога, какъ и где пишете?"

„Дето ми е удобно, веднага щомъ ми дойде нѣщо на умъ. На крайчеца на една маса или на канапето. Повече отъ месецъ не мога да работя надъ една пиеса. Напрежението е твърде голѣмо, докато продължава това. Свърша ли съ ржкописа, за мене всичко е свършено. Не съмъ гледалъ нито една отъ пиеситѣ си на сцената, не смѣтамъ и да го сторя. Какъ се поставя — не е моя работа."

Бернардъ Шоу

сжщо принадлежи къмъ числото на запитанитѣ. Той дума, че повече отъ пиеситѣ му били писани въ влака, когато пжтувалъ отъ Лондонъ за своята вила Уолвинъ. „Най-лошото е," казва, „когато человѣкъ сѣда на писалището съ намѣрението да получи идеи." Никога не се страхувалъ за изхода на едно парче, често започвалъ съ последното явление, безъ да знае, какво ще има преди него.

Печатница „Гладстонъ", София, 1927—168

Театрални задачи

Нашиятъ общественъ животъ, най-вече въ нѣкои области на духа, прекарва напослѣдъкъ най тежкия си кризисенъ периодъ. Голѣмитѣ придобивки на духовния ни подемъ отъ 1900—1912 г., плодъ, безспорно, на идейната основа, която сложиха редицата културтрегери отъ 90-тѣхъ години, като че ли оставатъ да шумятъ въ морето на нашия съвременъ духовенъ интересъ като последни плисъци. Това се дължи, може би, на факта, че мнозинството отъ пионеритѣ на нашата култура си отидоха, други угаснаха приживе, а трети, по младитѣ отъ тѣхъ, всѣки день ни напущатъ. Но има и друго нѣщо: всѣки, който е ималъ възможность да поработи искрено или само да помисли честно върху общественитѣ проблеми на нашето време, ще е констатиралъ безъ друго и ясно егоистичното настѫпление на дребнавия кариеризмъ, на любителството, на ненавистьта, па дори и на недомислията често пѫти. Ние телкова сме се отдалечили отъ идеалистичното и сериозно разработване на общественитѣ проблеми, толкова много ценности сме потѫпкали, толкова хубави инициативи и традиции сме убили, че менъ се струва, какво запазването на онова, което сѐ още е останало да ни респектира, както и неговото опресняване за новъ животъ, трѣбва да стане, колкото се може по-скоро, съ решителность и положително разбиране, съ намѣсата, активна или косвена, на всички ония, които могатъ да дадатъ нѣщо въ своитѣ области.

*

Макаръ и къмъ края на сезона, азъ искамъ да хвърля малко свѣтлина върху положението на единъ отъ най-важнитѣ въпроси на театъра у насъ, който, сѫщо така, се спѫва отъ хора, чужди на него, отъ професионализма и профанацията.

Първото нѣщо, което се хвърля на очи при всѣки погледъ върху театъра, това е радостния и изключителенъ фактъ, че той сѐ още се представлява най сериозно отъ ония творци, които туриха и неговото начало. Традициитѣ на миналото, творческата инициатива и вглѫбяването въ играта — най-здравата основа за преуспяването на нашето, па и на всѣко сценично изкуство, и до днесъ оставатъ въ рѫцетѣ на старитѣ актьори; Г. Кировъ, Поповъ, Сарафовъ, Кирковъ, К. Стояновъ, Огняновъ, Будевска, Снежина, Недева, Игнатиева и т. н. Но сѫщо така голѣма истина и фактъ, който се налага, е и това, че активностьта на младитѣ и даровити актьори (Золотовичъ, Кисимовъ, Савовъ, Ив. Димовъ, Буюклиева, Стаматова и др.) търсятъ разрешението на една отъ първитѣ задачи на нашия театъръ: какъ да се премине отъ стария ансамбълъ къмъ новия, т. е. — какъ да се пристѫпи къмъ запознаване на по младитѣ творци съ голѣмото наследство и широкитѣ сценични завоевания на миналото и после кога да се прехвърлятъ грижитѣ за тѣхъ и доразработването имъ върху новитѣ имена на нашата сцена. И разрешението на тази проблема е толкова по наложително, колкото повече се отдалечаваме отъ скръбната история съ Будевска — Кирковъ, за да се приближимъ скоро, може би, до втори фактъ отъ такъвъ характеръ. Едно сериозно замисляне предъ бѫдащето на нашето сценично изкуство се налага отъ неговото настояще, а една смѣна по върховетѣ, безболезнена и твърда, е крайна необходимость.

Три сѫ първитѣ насоки, въ които трѣбва да се отправи въ най скоро време театралната политика, за да предотвратимъ крайния упадъкъ въ сценичното ни изкуство:

първа — да се взаимнопопълнятъ двата ансамбла (стария и новия),

втора — да се откриватъ искрено новитѣ имена измежду най-младитѣ актьори и да се лансиратъ обществено и

трета — да се обособятъ и изяснятъ задачитѣ на драматичната студия.

По първата насока. — Тя, собствено, е започнала да се реализува сама по себе си. Постановкитѣ на „Дванайсета нощь", „Щурецътъ на огнището", „Тозъ" и още нѣколко пиеси разкриха най-хубави изгледи за успѣхъ на младитѣ и дадоха възможность да се съпоставятъ дарбитѣ на нѣкои отъ тѣхъ (Золотовичъ, Ив. Димовъ, Кисимовъ, Н. Икономовъ, Стаматова, Буюклиева и т. н.) съ тия на по старитѣ актьори. Съръ Тоби, напр., като типъ, създаденъ отъ Сарафова, или Малволио на Бъчварова не надскачатъ творчеството на Золотовича и Димова, напр., въ тѣхнитѣ типови роли (Манчини, Егчикъ, Реми и т. н.); както коя да е роля на В. Игнатиева не стои по-високо отъ най-хубавитѣ роли на Стаматова — Мария („Дванайсета нощь") и Мери („Щурецътъ на огнището"). По-даровититѣ и активнитѣ измежду младитѣ, следователно, се налагатъ, така или иначе, съ своето творчество, но въпроса е другаде: тѣхната работа и необходимостьта отъ тѣхъ трѣбва да се търси, да се подпомага и задоволява съзнателно и системно въ името на все по-нови завоевания на сцената. Съ други думи, единъ актьоръ отъ мѣрката на Золотовичъ, напр. който съ третата си роля надхвърли постигнатото отъ редица по-стари негови колеги и доде да се мѣри наравно съ Сейкова (въ „Тозъ"), не може да се задоволи съ всѣкакви роли, а трѣбва да застѫпи и такива, които даватъ повече възможность за размахъ на голѣмия му талантъ. Не е страшно, че той крачи съ едри крачки къмъ мѣстата, дето стоятъ първитѣ имена на нашата сцена. Сѫщото ще кажа и за Кисимовъ, за Ив. Димовъ, Н. Икономовъ, за Стаматова, Буюклиева (следъ хубавата ѝ роля Настася Филиповна) и т. н. Само когато се взаимно допълватъ и млади и стари, когато се взаимно опресняватъ, подържатъ и ентусиазиратъ въ творческия си пѫть, само тогава ние ще преживѣемъ неусѣтно смѣната и подготвителната работа на младитѣ, за да не скърбимъ нѣкога, че Федя Протасовъ не ще го видимъ вече, че „Тозъ" нѣма да обжегне душитѣ ни, че Нора не ще облъхне душата съ своето откровение и благородство.

*

Втората насока е непосрѣдно свързана съ първата. Тя предполага пълна обективность и положително познаване психологията на актьорското изкуство, тъй като безъ тѣхъ не може да става и дума за вѣрна оценка на единъ даровитъ актьоръ. Тукъ има думата театралната критика, която не шаблонизира преценкитѣ си, а чрезъ анализа на творчеството въ известна роля опредѣля и дарбата на актьора предъ обществото. Ние имаме имена, които не сѫ известни, но споредъ дарбитѣ имъ, на зрителя и, следов., не сѫ възнаградени морално, за да могатъ да подкрепятъ своята творческа инициатива. А да се отбележи и най-малкия творчески плюсъ въ играта на младитѣ е отъ голѣмо значение, не само, защото това ги творчески импулсира, но и защото по такъвъ начинъ се спира безнаказаната игра съ тѣхъ отъ страна на случайни театрални и други фактори. Не е хубаво отъ гледище на сцетичното бѫдаще у насъ да се отминаватъ отъ критиката имена като Поповъ, Савовъ, Борозановъ, Икономова, Ганчевъ, Дюстабанова, Кирчева и т. н., които сѫ на правъ пѫть да се обособятъ като творчески личности, както и не би било вредно и пресилено да се посочатъ утре или. други день и ония, които за първи пѫть ще излѣзатъ да покажатъ своето изкуство на сцената. . .

*

Що се отнася до третата точка — обособяването на студията, трѣбва да се признае, че тя е доста трудна и нова, почти самостоятелна задача и затова на нея трѣбва да се посвети повече време и мѣсто, за да се изясни сѫщината ѝ. Тукъ ще отбележа само, че драматичната студия трѣбва да се закрепи *като нѣщо ново* и да се организира, *наспоредъ нашитѣ нужди и театрални цели.* Тя може да сѫществува и ще има смисълъ, ако бѫде мѣсто, гдето практично и теоретично ще се подготвятъ хора за стилови постановки. Ако е нуждно да се подготвятъ само нови актьори за досегашната (реалистичната) творческа насока на нашия театъръ, студията не е необходима, защото така се измѣстватъ и шаблонизиратъ задачитѣ въобще на театралнитѣ студии. Толкозъ повече, че у насъ може да се освѣжи амсамбъла далечъ по-добре съ практичната дейность на младитѣ между ансамбъла, така добъръ и съ традиция, на старитѣ.

П. Захариевъ-Чемера.

„Келнерътъ", новъ романъ отъ съвременния руски писатель Иванъ Шмеловъ е билъ преведенъ наскоро на нѣмски езикъ. За този трудъ Кнутъ Хамсунъ казва: „Отдавна не бѣхъ челъ подобна книга. Тя тъй ме завладѣ, че не я затворихъ до ранни зори.

Между книгитѣ и списанията

Зимна приказка. Разкази отъ Сим. Дановски. София. 1926 г.

Една сутринь столичнитѣ будки осъмнаха съ голѣми афиши, рекламирайки непознато име въ литературата, триумфално отпечатано върху една книга „разкази" и единъ романъ, излизащи едновременно. Още незасъхнало мастилото върху двете книги, феноменалния съ своята плодовитость писатель известява новъ романъ (само първата му часть) и още четири книги. Тая афишна самореклама на г. Симеонъ Дановски би могла да бѫде оправдана при условие, че той изненадва съ голѣма дарба и оригинални било стилъ, било идеи, било сюжетъ. Прелиствайки книгата „Зимна приказка", четеца остава съ убеждението, че младия ѝ авторъ дига шумъ, готвейки се за фронтална атака, чието въздействие не отива по-далече отъ това на кьорфишека. Младежка заучена маниерность се чете въ всѣки редъ: заученъ езикъ, заученъ ентусиазъмъ, заучена мисъль — всичко у г. Дановски говори за единъ любитель, комуто е дошла благочестивата мисъль да пише „разкази". Ентусиастъ, той не може да се отърве отъ престорено повишения тонъ, въ който издържа и тритѣ си работи. Въ позата навѣрно вижда особено достоинство и затова не я напуска. Сълзливиятъ и надутъ разказъ „За една любовь" е просмуканъ отъ духъ на провинциализъмъ и позитѣ на потурковеца Листопадовъ (за мене маниера на „героя" у Дановски е лакираната съ ефтинъ лакъ потурковщина) биха очаровали негли една п р о в и н ц и а л к а. Отблъсва сантиментализма на тоя разказъ и особено неприятна е претенцията на автора му, когато се съпостави той съ дирената въ р а з к а з а „Зимна приказка" експресия. Тукъ г. Дановски несрѫчно подражава на г. Чавд. Мутафова. „Безименъ стоеше въ позата на трагична карикатурность. Бръчкитѣ бѣха замръзнали въ жгловати фигури, изпълнени съ начупени линии. Зеницитѣ изпускаха пламъци, които замръзваха вънъ стрелообразно".

Разказитѣ, съ които дебютира г. Дановски, не даватъ основание за положителна оценка на тѣхния авторъ и ако сѫдимъ по тѣхъ за неговото бѫдаще, не можемъ нищо добро да му предречемъ. Относно романа „Гладъ" оценката остава да направимъ другъ пѫть; това се налага отъ самата по-сложна задача, която една творба отъ тоя родъ решава.

Лесове. Стихотворения отъ Ив. Буюклийски. София. 1926 г.

Сбирката съдържа тринайсеть на брой стихотворения, отъ които три сѫ наистина успѣхъ за младия авторъ. Такива сѫ „Мѫка", „Тъмнинитѣ" и „Утро". Едно е несъмнено: Ив. Буюклийски се домогва да овладѣе стиха. Най-често строежа на стиха у него е лишенъ отъ строго единство, а словото е несигурно. Има стихове, които изненадватъ и замъгляватъ дирената отъ поета представа. Въображението и напрежението на чувството сѫ замѣнени отъ разказвателния тонъ на стиха въ сбирката „Лесове". Слаба страна е и неясната мисъль у Буюклийски.

„Тъмнинитѣ" е хубава работа и по настроение, и по осѫществено единство, и по налучкани безъ мѫка образи. Въ началния и крайния куплети има много непосредна тѫга и нѣжно примирение, вдъхвани съ простота въ израза и безъ привично стихотворство.

„Вие кротки и тихи прегръщате,
Цѣли въ черно, безкрайно добри,
всѣка вечерь небето и кѫщитѣ
мои призрачни, бледни сестри".

Ведно съ куплета „Всѣка сутринь, разбрахъ, че сте чакали" тия две строфи правятъ отъ цѣлата творба истинска поетична ценность, а не дѣло на стихотворство. „Лесове", така или инъкъ сочатъ на една възможность за понататъшни успѣхи на младия авторъ. *Ив. Знахарь*

Сѣнки по пѫтя, стихотворения отъ Заезделинъ Цоневъ, издание на автора. Горна Орѣховица, 1927 год. цена 10 лв.

Кокетно издадена сбирка — албумъ, въ който авторътъ ѝ (както самъ признава) синовно е скѫталъ вдъхновенитѣ „пѣсни за пламъка, мѫката и купнежа по две приказно хубави очи".

Много болка, много страдание има въ нея — болката и страданието на любовьта, която (уви!) „нѣма да се върне никога вече".

Къмъ сбирката е напечатанъ малъкъ предисловъ, въ който авторътъ на „Сѣнки по пѫтя" самъ признава, че въ пѣснитѣ му „нѣма голѣмата виртуозность на безупречно изисканата художествена творба, нито широкия размахъ на неплаха и смѣла рѫка", нито даже — „прецизната техника на съвършенъ майсторъ".

При все това, стихотворенията на З. Ц. не сѫ така безнадежно лоши, както авторътъ имъ самъ желае да ги препорѫча. Защото нека си послужимъ пакъ съ цитатъ отъ предисловътъ му — нѣкои отъ тѣхъ сѫ „плътъ и кръвь на непринудено настроение", — носятъ тихата посталгия понѣщо безвъзвратно загубено.

Като всички младежки издания обаче, и първата сбирка на З. Ц. страда отъ твърде тривиялни мотиви, отъ излишна и вредна плодовитость, отъ чужди влияния и безкритичность.

Ценното въ нея сѫ нѣколкото интересни стихотворения, загубени въ баластта на многото, които нетърпеливия читатель и взискателния естетъ съ мѫка биха могли да откриятъ, — на мѣста задушевния тонъ, случайно обронената мисъль, обилието отъ най-разнообразни настроения.

Азъ бихъ желалъ да натъртя на последното съображение. Не свидетелствува ли то за несравнено по богатия духовенъ животъ на умразната провинция предъ София, съ нейнитѣ влюбени въ себе си „богопомазаници"?

Друго преимущество на „Сѣнки по пѫтя" е патриархалностьта и на мѣста непринудената задушевность: — качества, които ясно показватъ, че З. Ц. е наистина синъ на безбурната и още идилична провинция, — поетъ на тихитѣ гами, на блѣднитѣ цвѣтя и на миньорнитѣ съзвучия.

„Погали ме, тиха вечерь, пригърни, че е сбрана много мѫка въ мене, че въ гърди сърце ми болно стене — пригърни ме кротко, вечерь, пригърни" . . . . Х.

На Балканитѣ

Въпреки интервенцията на Англия и Франция въ Итало-югославянския споръ, която имаше за цель мирното негово уреждане, тя не даде никакви положителни резултати.

Наистина общитѣ постѫпки на двете велики сили въ Римъ и въ Бѣлградъ внесоха извѣстно успокоение въ твърде натегнатата психологическа атмосфера между Италия и Югославия. Наистина, прекитѣ преговори между Римъ и Бѣлградъ очертаватъ най-късия пѫть за мирното уреждане на Итало югославянския конфликтъ, но при пълната неотстѫпчивость на кабинетитѣ въ двете столици нѣма изгледи за едно трайно и положително разрешение на спорнитѣ въпроси.

Становището на Бѣлградъ, че тиранския договоръ като главенъ източникъ на компликациитѣ въ Итало-югославянскитѣ отношения, преди да се сложи на обсѫждане и ревизиране, се посреща съ неизменна враждебность отъ фашистското правителство.

Последното не допуща никакво третиране на въпроса за целитѣ и сѫщностьта на този договоръ, увѣрявайки, че той гарантира напълно независимостьта и суверенитета на Албания.

Концерта на Михаилъ Поповъ

Младиятъ пѣвецъ г. Михаилъ Поповъ, завършилъ въ Милано при проф. де Лучия, даде на 14 т. м. въ Дома на изкуствата и печата своя пръвъ концертъ.

Нескрито бѣ за всѣки отъ слушателитѣ, че на малката естрада въ залата бѣ изправена голѣмата музикална фигура на единъ младъ българинъ.

Пѣвецъ съ вдъхновена музикална фраза и съ вѣрно и силно чувство къмъ красивото въ музиката, г. Поповъ спечели симпатиитѣ на всички слушатели. Красивиятъ му и топълъ басъ, чистото му интониране и финото закрѫгляне на музикалнитѣ фрази издаватъ бѫдащиятъ артистъ на оперната сцена.

Програмата на г. Поповъ бѣ строго подредена и изпълнена съ прецизность.

Силно впечатление оставиха ариитѣ изъ оп. „Хугеноти" и „Еврейка". Въ тѣхъ пѣвеца откри всичката хубость на своитѣ низки тонове и оная отмѣреность и благородство при пѣенето, които сѫ гаранция за една бѫдаща художествена дейность.

Желателно е да чуемъ г. Поповъ въ операта, дето навѣрно той ще вложи своитѣ ценни качества като артистъ.

В. Любеновъ